

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Vijeće Evrope/Evropski sud za ljudska prava, 2013. Ovaj prevod je realiziran zahvaljujući pomoći Fonda povjerenja Vijeća Evrope (www.coe.int/humanrightstrustfund). On ne obavezuje Sud. Ako su vam potrebne dodatne informacije, pogledajte naznaku o autorskim pravima na kraju ovog dokumenta.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

VELIKO VIJEĆE

**PREDMET AUSTIN I OSTALI
protiv
UJEDINJENOG KRALJEVSTVA**

(Predstavke br. 39692/09, 40713/09 i 41008/09)

PRESUDA

STRAZBUR

15. marta 2012.

Ova presuda je konačna, ali može biti predmet redakcijskih izmjena.

U predmetu Austin i ostali protiv Ujedinjenog Kraljevstva,
Evropski sud za ljudska prava (Veliko vijeće), zasjedajući u Velikom
vijeću u sastavu:

Françoise Tulkens, *predsjednik*,
Nicolas Bratza,
Jean-Paul Costa,
Josep Casadevall,
Nina Vajić,
Dean Spielmann,
Lech Garlicki,
Ineta Ziemele,
Päivi Hirvelä,
Giorgio Malinverni,
Luis López Guerra,
Ledi Bianku,
Kristina Pardalos,
Ganna Yudkivska,
Vincent A. De Gaetano,
Angelika Nußberger,
Erik Møse, *sudije*,

i Michael O'Boyle, *zamjenik registrara*,

nakon vijećanja zatvorenog za javnost koje je održano 14. septembra
2011. godine i 15. februara 2012. godine,
donosi sljedeću presudu, koja je usvojena posljednjeg navedenog dana:

POSTUPAK

1. Postupak u ovom predmetu je pokrenut jednom predstavkom (broj 39692/09) koju je Sudu podnijela gđa Lois Amelia Austin, britanska državljanka (prva podnositeljica predstavke), na osnovu člana 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (Konvencija) 17. jula 2009. godine; jednom predstavkom (broj 40713/09) koju je podnio gosp. George Black, koji ima dvojno grčko i australijsko državljanstvo (drugi podnositelj predstavke), 27. jula 2009. godine; i jednom predstavkom (broj 41008/09) koju su podnijeli gđa Bronwyn Lowenthal, koja ima dvojno britansko i australijsko državljanstvo (treća podnositeljica predstavke), i gosp. Peter O'Shea, britanski državljanin (četvrti podnositelj predstavke) 27. jula 2009. godine. Sve tri predstavke su podnesene protiv Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske.

2. Prvu podnositeljicu predstavke su zastupale pred Sudom gđe Louise Christian, Katharine Craig, Heather Williams QC i Philippa Kaufmann. Drugog podnositelja predstavke je zastupao gosp. James Welch. Treću

podnositeljicu predstavke i četvrtog podnositelja predstavke su zastupali gosp. Ben Emmerson QC, gosp. Michael Fordham QC, gosp. Alex Bailin i gosp. John Halford. Vladu Ujedinjenog Kraljevstva (Vlada) je zastupao njen zastupnik, gosp. John Grainger, iz Ministarstva vanjskih poslova i Commonwealtha (*Foreign and Commonwealth Office*, u daljem tekstu: *Foreign Office*).

3. Podnositelji predstavki se žale da je njihovo okruživanje i zadržavanje unutar policijskog kordona (mjera označena kao “kettling”) koje je trajalo do sedam sati za vrijeme demonstracija u centru Londona dovelo do lišavanja slobode, što je u suprotnosti sa članom 5. stav 1. Konvencije.

4. Predstavka je dodijeljena Četvrtom odjeljenju Suda (pravilo 52. stav 1. Pravila Suda). Dana 21. septembra 2010. godine, Sud je odlučio da spoji predstavke i da ih dostavi Vladi. On je također odlučio da se u isto vrijeme izjasni o prihvatljivosti i meritumu predstavki (član 29. stav 1. Konvencije). Dana 12. aprila 2011. godine, Vijeće je odlučilo da ustupi jurisdikciju Velikom vijeću.

5. Sastav Velikog vijeća je određen u skladu sa odredbama člana 27. st. 2. i 3. Konvencije i pravilom 24. Pravila Suda.

6. Podnosioci predstavke i Vlada su dostavili pismena zapažanja o prihvatljivosti i meritumu.

7. Javna rasprava je održana u Palati ljudskih prava u Strazburu 14. septembra 2011. godine (pravilo 59. stav 3).

Pred Sudom su se pojavili:

(a) *u ime Vlade:*

Gosp. J. GRAINGER,	<i>zastupnik,</i>
Gosp. D. PANNICK QC,	
Gosp. J. SEGAN,	<i>branitelji,</i>
Gosp. C. PAPALEONTIOU,	
Gđa M. PURDASY,	<i>pravni savjetnici;</i>

(b) *u ime podnositelja predstavki:*

Gosp. B. EMMERSON QC,	
Gđa P. KAUFMANN QC,	
Gđa A. MACDONALD,	
Gosp. I. STEELE,	<i>pravni zastupnici,</i>
Gđa K. CRAIG,	
Gosp. J. HALFORD,	
Gosp. J. WELCH,	<i>pravni savjetnici,</i>
Gđa L.A. AUSTIN,	
Gosp. G. BLACK,	
Gđa B. LOWENTHAL,	<i>podnositelji predstavki.</i>

Sud je saslušao izjave gosp. Pannicka, gđe Kaufmann i gosp. Emmersona.

ČINJENICE

I OKOLNOSTI PREDMETA

8. Prva podnositeljica predstavke je rođena 1969. godine i živi u Bazildonu; drugi podnositelj predstavke je rođen 1949. godine i živi u Londonu; treća podnositeljica predstavke je rođena 1972. godine i živi u Londonu; i četvrti podnositelj predstavke je rođen 1963. godine i živi u Wembleyju.

9. Činjenice predmeta se mogu rezimirati kako slijedi.

A. Iskazi podnositelja predstavki o onome što im se desilo 1. maja 2001. godine

10. Dana 1. maja 2001. godine, za vrijeme demonstracija u centru Londona, podnositelji predstavki su bili okruženi i zadržani unutar policijskog kordona na Oxford Circusu (raskršće između Regent Streeta i Oxford Streeta).

11. Prva podnositeljica predstavke, gđa Lois Austin, je član Socijalističke partije te je bila na mnogim demonstracijama, uključujući prethodne demonstracije povodom Praznika rada. Dana 1. maja 2001. godine, ona je ostavila svoju jedanaestomjesečnu kćerku u jaslice, planirajući da dođe po nju u 16h30, te je otišla iz Essexu u centar Londona sa svojim partnerom. Oboje su učestvovali na demonstracijama protiv globalizacije ispred zgrade Svjetske banke nakon čega su se pješke uputili sa ostalim demonstrantima ka Oxford Circusu gdje su stigli oko 14h00. Oko 15h45, gđa Austin je trebala napustiti demonstracije da bi otišla po svoju kćerku u jaslice. Ona je objasnila svoju situaciju dvojici policajaca koji su bili dio kordona policije, ali joj je rečeno da ne može otići te da je nemoguće predvidjeti koliko vremena će morati ostati na tom mjestu. Gđa Austin je zamolila jednu prijateljicu da ode po dijete u jaslice. Konačno joj je dozvoljeno da ode oko 21h30.

12. Tog istog 1. maja 2001. godine, između 14h00 i 14h30, drugi podnositelj predstavke je pokušao da pređe Oxford Circus kako bi otišao u knjižaru koja se nalazila u Oxford Streetu. Jedan policajac mu je rekao da ne može proći Oxford Streetom zbog toga što se približava gomila demonstranata te mu je savjetovano da ide Margaret Streetom, paralelnom ulicom prema sjeveru. Podnositelj predstavke je poslušao taj savjet, ali je na dijelu između Margaret Street i Regent Street naišao na zid policajaca koji

su bili opremljeni kacigama i štitovima krećući se prema jugu. Podnositelj predstavke je bio prisiljen da uđe u Oxford Circus oko 14h30. Odmah je zamolio da mu dozvole da napusti kordon, ali je informiran da osobe koje ne demonstriraju mogu izaći preko dijela Oxford Circusa koji izlazi na Bond Street. Međutim, kada je došao tamo rečeno mu je da nema izlaza. Podnositelj predstavke nije mogao napustiti kordon do 21h20.

13. Treća podnositeljica predstavke nije imala nikakve veze sa demonstracijama. Ona je radila na području Oxford Circusa te je bila na pauzi za ručak u 14h10 kada je red policajaca blokirao put te joj onemogućio da se vrati na radno mjesto. Okrenula se i pokušala proći drugim putem, ali je zaključila da su i taj put blokirali policajci koji su počeli da joj se približavaju. Podnositeljica predstavke se našla u kordonu na Oxford Circusu te je tu morala ostati do 21h35. Ona je, poput ostalih, bez prestanka zahtijevala da joj dozvole da napusti kordon, ali su joj policijaci kojima se obratila rekli da imaju naređenje da ne dopuste nikome da prođe.

14. Četvrti podnositelj predstavke je također radio na području Oxford Circusa te se našao u kordonu dok je prelazio raskršće za vrijeme pauze za ručak. On je napustio kordon oko 20h00.

B. Domaći postupci

1. High Court

15. Nakon događaja koji su se desili 1. maja 2001. godine, otprilike 150 osoba koje su bile okružene i zadržane na Oxford Circusu je kontaktiralo razne solisitorske urede sa namjerom da pokrenu postupke. Razni potencijalni podnosioci predstavki, njihovi zastupnici i zastupnici Metropolitnske policije su uspostavili korespondenciju s ciljem postizanja efikasnog napretka u vezi sa zahtjevima. Dogovoreno je da će prva podnositeljica predstavke i gosp. Geoffrey Saxby, prolaznik koji se našao u kordonu, djelovati kao pilot-podnosioci zahtjeva. Oni su pokrenuli postupak pred Visokim sudom (*High Court*, u daljem tekstu: Visoki sud) zahtijevajući naknadu štete zbog zadržavanja u kordonu i, na osnovu Zakona o ljudskim pravima iz 1998. godine, zbog povrede prava na slobodu koje je zagarantirano članom 5. Konvencije. Prva podnositeljica predstavke se također prvobitno žalila na miješanje u njena prava na slobodu izražavanja i okupljanja koja su predviđena članovima 10. i 11. Konvencije, ali je kasnije odustala od tih žalbenih navoda. Metropolitnska policija se također obavezala kod pravnih zastupnika drugih podnositelja zahtjeva (uključujući drugog podnositelja predstavke, treću podnositeljicu predstavke i četvrtog podnositelja predstavke) da neće pokretati pitanje zastare ako oni odluče da pokrenu postupke pred domaćim sudovima nakon odluke o pilot-predmetu.

(a) Činjenice koje je ustanovio sudija Tugendhat

16. Postupak pred Visokim sudom, kojim je predsjedavao sudija Tugendhat, je trajao tri sedmice, od čega je šest dana posvećeno saslušanju svjedoka. Sudija je saslušao osamnaest svjedoka i dvojicu vještaka, razmotrio izjave 138 svjedoka, na hiljade stranica dokumenata te video-filmove snimljene ručnim i sigurnosnim kamerama ili kamerama iz policijskih helikoptera. U svojoj presudi donesenoj 23. marta 2005. godine ([2005] EWHC 480 (QB)), sudija Tugendhat je posvetio 500 stavova ocjeni dokaza te zaključcima o činjenicama. Činjenični zaključci se mogu rezimirati na sljedeći način.

17. Sudija Tugendhat je zaključio da je 18. juna i 30. novembra 1999. godine te 1. maja 2000. godine došlo do veoma ozbiljnog narušavanja javnog reda u Londonu te se policajna bojala da će se ono ponoviti 1. maja 2001. godine. Povod tri navedene demonstracije je bio protest protiv kapitalizma i globalizacije. Organizatori događaja od 18. juna 1999. godine su odbili da sarađuju sa policijom te su distribuirali propagandni materijal koji je bio sličan onom koji su distribuirali organizatori demonstracija od 1. maja 2001. godine. U toku poslijepodneva 18. juna 1999. godine, gomila od nekih 3000 do 5000 ljudi, koji su nosili maske, je uzrokovala štetu u iznosu od otprilike 2 miliona GBP te povrede pojedincima i policajcima, od kojih je jedanaestero hospitalizirano. U isto vrijeme, demonstracije koje su se održale u drugim zemljama iz istog razloga su rezultirale ozbiljnim narušavanjem javnog reda, naročito u Seattleu 30. novembra 1999. godine (za vrijeme sastanka Svjetske trgovinske organizacije), u gradu Washingtonu 16. aprila 2000. godine (za vrijeme sastanka Međunarodnog monetarnog fonda), u Melburnu od 11. do 13. septembra 2000. godine (za vrijeme samita Azijsko-pacifičkog ekonomskog foruma), u Pragu 26. septembra 2000. godine (povodom jednog drugog sastanka Međunarodnog monetarnog fonda) i u Kvibeku 22. aprila 2002. godine (za vrijeme samita Amerika). U momentu planiranja operacija u vezi sa 1. majem 2001. godine, vodilo se računa o iskustvima stečenim za vrijeme tih demonstracija te nekih drugih prethodnih demonstracija, naročito onih organiziranih u Londonu, te preporukama donesenim u svjetlu tih demonstracija.

18. U vezi sa 1. majem 2001. godine, policija je upozorena o dva događaja, tj. defileu koji organizira sindikat povodom Prvog maja i manifestaciji mladih studenata socijalista, koji su se trebali održati na različitim mjestima u Londonu. Osim toga, prema obavještajnim podacima kojima je raspolagala policija, militantni pripadnici jedne široke koalicije boraca za zaštitu okoliša, anarhisti i grupe ekstremne ljevice su imali namjeru da organiziraju različite proteste na 24 lokacije u Londonu, koje su odgovarale poljima igre Monopol. Dan se trebao okončati mitingom na Oxford Circusu u 16h00. Organizatori tog Praznika rada Monopol (*May Day Monopoly*) nisu uspostavili nikakav kontakt sa policijom, niti su zatražili dozvolu za održavanje demonstracija, nego su učinili sve da bi

držali u tajnosti lokaciju i prirodu demonstracija. Učesnici demonstracija su direktno ili indirektno podsticani da nose maske i da se odaju pljačkanju i nasilju (vidi, presuda sudije Tugendhata, st. 206-225). Prema obavještajnim podacima na raspolaganju Specijalnom odjelu policije (*Police Special Branch*), očekivalo se “500 do 1 000 tvrdolinijaških demonstranata koji su tražili konfrontacije i nasilje te narušavanje javnog reda”. Prema procjeni Specijalnog odjela policije, demonstracije su predstavljale jednu od najozbiljnijih prijetnji javnom redu koja je ikada viđena u Londonu, te je postojao stvaran rizik od ozbiljnih povreda, čak smrti, te rizik od nanošenja štete imovini ako se gomila ljudi ne bude djelotvorno kontrolirala. Opasnost se odnosila na obične ljude, te na policajce i demonstrante. Dana 24. aprila 2001. godine, gradonačelnik Londona je napisao članak za glavne londonske večernje novine, izražavajući mišljenje da organizatori demonstracija za vrijeme Praznika rada imaju destruktivne namjere, te je zamolio stanovnike Londona da se drže po strani. Slična upozorenja su se pojavila u nekoliko drugih novina u martu i aprilu 2001. godine.

19. Plan policije za taj dan je obuhvatao, pored intervencije konjaničke policije, raspoređivanje skoro 6000 policajaca koji su nosili zaštitne prsluke visoke vidljivosti. U to vrijeme, to je praktično bio najveći broj policajaca koji je ikada bio mobiliziran u Londonu. Policajci i žene odgovorne održavanje reda koji su mobilizirani tog dana su bili najiskusniji pripadnici u Engleskoj. Budući da je predviđeno da će se taj dan okončati mitingom na Oxford Circusu u 16h00, na tom mjestu su instalirani zvučnici. Strateški cilj policijske operacije je bio da umiri javnost i da garantira sigurnost; omogućiti i kontrolira bilo kakav legitiman protest; spriječiti narušavanje javnog reda i zaštititi ključne zgrade kao što su Bakingemska palata i zgrada Parlamenta; spriječiti krivična djela i poduzme sve razume korake kako bi eventualni počinitelji krivičnih djela bili uhapšeni; te, generalno, da minimizira poremećaje. Međutim, policija nije uistinu znala šta treba očekivati i kako reagirati ako se i kada se to desi.

20. Ujutro 1. maja 2001. godine, u Londonu je bilo nekoliko demonstracija sa manjim brojem demonstranata. Oko 13h00, demonstranti su se počeli okupljati ispred ureda Svjetske banke u ulici Haymarket. Oni su hodali prema Piccadilly Circusu, a zatim Regent Streetom prema Oxford Circusu. Procijenjeno je da je do 14h00 na Oxford Circusu bilo preko 1500 ljudi te je gomila počela polako da raste. Izvjestan broj ljudi koji se kretao Regent Streetom je nosio maske za lice. Prema obavještajnim podacima policije, okupljanje na Oxford Circusu je trebalo početi u 16h00, a veličina gomile ljudi na tom mjestu u to vrijeme je iznenadila policajce budući da broj policajaca na tom području nije bio dovoljan da bi spriječio dolazak više ljudi na to područje.

21. Oko 14h00, policija je odlučila da formira kordon da bi obuzdala gomilu ljudi. Odluka je donesena na osnovu raspoloživih obavještajnih podataka, prema kojima je 500 do 1000 osoba koje su potencijalno nasilne

trebalo učestvovati na demonstracijama 1. maja, te na osnovu iskustva stečenog na prethodnim sličnim demonstracijama, a ne na osnovu ponašanja gomile koja se do tog momenta okupila. Odluka je donesena u skladu sa vršenjem ovlasti na osnovu *common lawa* da bi se spriječilo narušavanje javnog reda i mira. Nakon donošenja odluke o formiranju kordona policije, bilo je potrebno 10 minuta da se formira labavi kordon, a kako je stizalo pojačanje, 20 do 25 minuta da se formira potpuni kordon policije. Unutar kordona je bilo dovoljno mjesta kako bi se ljudi mogli kretati i nije bilo komešanja. Ipak, uvjeti su postajali sve neugodniji kako je poslijepodne odmicalo. Vrijeme je bilo hladno i vlažno. Ljudi unutar kordona nisu imali ni vode ni hrane, nisu imali pristup toaletima, niti mjesto gdje bi se mogli skloniti.

22. Gomili ljudi nije najavljano da će biti formiran kordon budući da se policija pribojavala da on neće biti dovoljno čvrst da bi se mogao oduprijeti snažnom nastojanju gomile da probije kordon. Tek ono 16h00 je bilo objašnjeno preko zvučnika osobama unutar kordona da su zadržani u kordonu kako bi se spriječilo narušavanje javnog reda i mira. Komandir policijskih snaga je kasnije prihvatio, za vrijeme davanja iskaza pred domaćim sudovima, da se obraćanje gomili moglo realizirati ranije, možda oko 15h15 ili 15h30.

23. U 14h25, pet minuta nakon što je kordon u potpunosti formiran, *Chief Superintendent* (komandir odjeljenja) koji je bio na čelu operacija je planirao započinjanje kontroliranog puštanja osoba iz kordona na sjeveru Regent Streeta. Međutim, puštanje osoba iz kordona je moralo biti odgođeno kada su demonstranti i unutar i izvan kordona počeli bacati zapaljive rakete i koristiti nasilje protiv policije, te kada je gomila pokušala da probije kordon u visini Regent Streeta. U 14h55, ponovo je bilo predviđeno puštanje ljudi iz gomile na sjeveru, ali je obustavljeno zbog nasilja demonstranata sa obje strane kordona. Otprilike u isto vrijeme, još više ljudi je krenulo prema Oxford Circusu kako bi učestvovali u događajima koji su planirani za 16h00. Prema izvještaju o stanju koji je sačinjen oko 15h40, policajci su se našli u sendviču između više grupa ljudi te su se morali suočiti sa guranjima i bocama koje su ljudi bacali. U 16h30, gomila od 400 do 500 osoba izvan kordona, koja je slijedila jednu samba grupu, se približila kordonu te je otežala rastjerivanje gomile ljudi u Oxford Streetu. Situacija je preispitana u 16h55, ali oslobađanje ljudi iz kordona nije prihvaćeno zbog rizika od nasilja i nereda. U 17h15 je došlo do ozbiljnih nereda u Oxford Streetu koje je prouzrokovalo jedno jezgro od oko 25 maskiranih demonstranata koji su se privukli jednu gomilu od oko nekoliko stotina osoba. U 17h20, gomila unutar kordona se smirila, ali policija nije bila spremna na kolektivno puštanje ljudi iz gomile zbog prisustva drugih većih i nediscipliniranih grupacija u blizini.

24. U 17h55, policija je donijela odluku da pusti ljude koji su se nalazili unutar kordona. Međutim, gomila je postala ponovo nasilna te je odluka da

se rastjera gomila poništena. U 19h00 je započeto puštanje ljudi iz gomile u malim grupama te su pojedinci odvedeni pod pratnjom daleko od kordona. Međutim, oko 19h20, proces je obustavljen zbog poteškoća pri kontroliranju gomile izvan kordona budući da su neki bacali granitne kocke i zapaljive rakete na policiju i zbog toga što su demonstranti koji su oslobođeni iz kordona ostali u blizini. U 19h30, proces puštanja ljudi iz gomile je nastavljen, nakon dolaska pojačanja koje je otpratilo osobe koje su oslobođene iz kordona. Međutim, puštanje je uskoro ponovo obustavljeno jer se ispostavilo da se osobe koje su oslobođene iz Oxford Circusa pridružuju drugoj većoj gomili, koja je prethodno bila nasilna na sjeveru u Great Portland Streetu. U 20h00, Portland Place je bio prazan te je nastavljeno puštanje ljudi iz gomile na Oxford Circusu u grupama od deset osoba. U 21h45, operacija puštanja ljudi iz gomile je praktično okončana. Preko 100 osoba je uhapšeno zbog nereda na Oxford Circusu i oko njega. U okviru postupka puštanja ljudi iz kordona, oslobođene osobe, ili neke od njih, su bile pretresene i fotografirane, te su zabilježeni njihovi lični podaci.

25. Policija je procijenila da je bilo maksimalno 2000 ljudi unutar kordona u vrijeme špice i 1000 ljudi koji su formirali gomilu izvan kordona. Analiza dokumentacije i video-filmova koji su prihvaćeni na suđenju je pokazala da je u toku tog poslijepodneva pušteno oko 392 osobe pojedinačno. Prihvaćeno je da taj broj vjerovatno nije tačan, ali je sudija Tugendhat zaključio da je broj osoba koje su pojedinačno puštene iz kordona vjerovatno "bliži broju 400, a ne broju 200". Od tog broja, većina je bila oslobođena na sjevernoj i južnoj strani Oxford Circusa, vrlo malo na istočnoj i zapadnoj strani Oxford Circusa. Većina pojedinačnih oslobađanja, koja su zvanično zabilježena, su se desila prije 16h00; 12 osoba je oslobođeno između 16h00 i 17h00; 89 između 17h00 i 18h00; 59 između 18h00 i 19h00; i 12 pojedinačno oslobođenih osoba nakon 19h00. Policajcima je bilo teško odrediti osobe iz gomile koje ne predstavljaju nikakvu prijetnju nasiljem te bi se mogle pustiti. Prema policijskim izvještajima, neke od tih osoba su bile obični prolaznici koji su se našli u demonstracijama. Ostali su opisani kao osobe koje su bile uznemirene, trudne žene, strarije osobe i djeca.

(b) Zaključci sudije Tugendhata

26. Sudija je zaključio da je policija, imajući u vidu nasilje koje se desilo na prethodnim demonstracijama, raspoložive obavještajne podatke, nedostatak saradnje sa organizatorima te postupke određenih demonstranata, imala razuman osnov da vjeruje da je postojao stvaran rizik od nanošenja materijalne štete, nanošenja povreda ljudima pa čak i rizik od smrti. Najveća opasnost je bila opasnost od stampeđa, ali i od bacanja zapaljivih projektila. Imajući u vidu situaciju na Oxford Circusu, policija, da bi spriječila nasilje i nanošenje povreda, nije imala drugog rješenja u 14h00 osim da oformi potpuni kordon, i to je, dakle, bila proporcionalna reakcija policije na

prisustvo gomile ljudi. Glavni cilj okruživanja i zadržavanja unutar kordona je bilo obezbjeđivanje sigurnosti ljudima, uključujući ljude koji su se nalazili unutar kordona; očuvanje imovine na Oxford Streetu; i zaštita prava trećih lica. Policija je namjeravala i da izolira izvjesne osobe i, ako bude potrebno, da ih ispita ili pretrese.

27. Od 14h20, niko unutar kordona nije više mogao napustiti gomilu bez dozvole. Sporna mjera se sastojala od stroge izolacije sa minimumom slobode kretanja na raskršću Oxford Circus, te su njene posljedice bile ozbiljne i pogoršavale su se kako je vrijeme odmicalo. Međutim, policija uopće nije očekivala da će ta mjera trajati tako dugo te je stalno razmatrala mogućnost puštanja ljude iz gomile na siguran način.

28. Policija nije mogla izvesti kolektivno oslobađanje ljudi iz kordona prije nego što ih je oslobodila. Bilo je trenutaka kada su izlaze za evakuaciju blokirale druge grupe koje su pokušavale da uđu na Oxford Circus. Ne bi bilo razumno ni sigurno da je ona omogućila tim grupama da se pridruže jedne drugima, a da se ne kontrolira njihovo kretanje. Osim toga, bilo je dužih perioda za vrijeme kojih policija nije imala raspoloživih efektiva kako bi omogućila sigurno puštanje ljudi iz gomile, a ništa nije ukazivalo da se vjeruje da je komandir Metropolske policije (*Commissioner of the Metropolitan Police*) mogao ili trebao staviti na raspolaganje više policajaca taj dan. Jedan od razloga za nedostatnost efektiva je bilo odbijanje jednog znatnog dijela gomile ljudi da saraduje sa policajcima koji su formirali kordon. Sudija je ocijenio da je, u svakom momentu, oko 40% demonstranata bilo neprijateljski raspoloženo na otvoren način, koji su prouzrokovali komešanja i bacali zapaljive rakete ili pokazivali nedostatak volje za saradnju. Osobe koje se nisu gurale ili bacale zapaljive rakete se nisu razdvajale od te aktivne manjine. Tako je kordon morao održavati dovoljan broj policajaca da bi se pružio otpor snažnom guranju osoba koje su pokušavale da ga probiju. Jedna kooperativna gomila bi se mogla kontrolirati sa manje policajaca, što bi omogućilo ostalim raspoloživim policajcima da kontroliraju puštanje ljudi iz gomile unutar kordona. Drugi razlog zbog kojeg efektivi nisu bili dovoljni je da su grupacije izvan kordona odbijale da prihvate kontrolu policije ili upute koje je ona davala. Policajci su uradili sve što su mogli u najtežim okolnostima. Efektivi koji su policiji bili potrebni da bi kontrolirala puštanje ljudi iz kordona na Oxford Circusu su bili propisno, i zbog nužnosti, raspoređeni na drugim mjestima. To ne znači da je policija trebala dozvoliti da se gomila ljudi na Oxford Circusu razide bez kontrole. Prema sudiji, policija bi tim negirala svoju obavezu sprečavanja narušavanja javnog reda i mira, svoju obavezu da bude revnosna te svoju pozitivnu obavezu da štiti demonstrante i treće osobe, uključujući pripadnike policije, od opasnosti od nanošenja ozbiljnih povreda te svoju obavezu da štiti imovinu trećih lica.

29. Imajući u vidu okolnosti na Oxfordu Circusu, a naročito poteškoće koje je imala policija pri pravljenju razlike između mirnih i nasilnih

pojedinaца ili potencijalno nasilnih pojedinaca unutar kordona, sudija nije mogao zaključiti da bi bila izvediva bilo koja druga politika individualnog puštanja ljudi iz gomile unutar kordona od one koje je primijenjena. Nakon što je formiran kordon policije, bilo koja mjera kontroliranog oslobađanja ljudi iz gomile je iziskivala dosta vremena prije nego što je okončana kompletna evakuacija ljudi iz gomile. Nije bilo moguće reći koliko bi vremena operacija trajala da nije bilo pretresanja ili sakupljanja dokaza, ali, u svakom slučaju, trajala bi više od dvadeset minuta. Budući da se smatralo odgovarajućim da se kombinuje proces evakuacije sa procesom pretresa i prikupljanja dokaza, normalno je da se produžila za onoliko vremena koliko je bilo potrebno od trenutka kada je nastavljena u 19h30, tj. za namjanje jedan sat ili dva sata.

30. U pogledu navoda o zadržavanju unutar kordona, sudija Tugendhat je smatrao da je policija s punim pravom navela da je policijska akcija bila potrebna.

31. U pogledu žalbenih navoda u vezi sa članom 5, sudija je zaključio da su okruživanje i zadržavanje unutar kordona doveli do lišavanja slobode u smislu člana 5. stav 1. Premda je on zaključio da nikada nije postojala namjera da se pred sudiju izvedu sve osobe koje su bile zatvorene na Oxford Circusu, cilj je bio da se okruži i zadrži gomila ljudi kako bi policija mogla uhapsiti i izvesti pred sudiju sve one za koje se razumno moglo smatrati da su počinili krivična djela te one čije je hapšenje bilo potrebno kako bi bili spriječeni da počine krivična djela, te je to dovoljno da bi se ispunili zahtjevi iz člana 5. stav 1. tačka (c).

32. Osim toga, sudija Tugendhat je zaključio da, imajući u vidu neuobičajene okolnosti predmeta, nije došlo do miješanja u pravo na slobodu govora i okupljanja. Niko od svjedoka nije objasnio šta je bio cilj defliea prema Oxford Circusu, niti šta se tamo trebalo desiti, ili bilo gdje drugo, da nije formiran kordon policije. On je zaključio da je cilj dokumenata koje su organizatori prethodno distribuirali bio da podstakne barem znatnu manjinu prisutnih osoba da se odaju na neki način stvaranju nereda i kriminalnom djelovanju, vjerovatno ugrožavanje javnog reda i mira kao što su uznemiravanje, nanošenje materijalne štete i krađa. Prema zaključku sudije, da nije bilo kordona, bilo bi praktično nemoguće da bilo ko, u takvom okruženju nereda, demonstrira na zakonit način. Osim toga, nisu postojali dokazi da je bilo ko na Oxford Circusu namjeravao da ostvaruje svoja prava na slobodu izražavanja te da to nije mogao ostvariti u praksi. Sudija Tugendhat je, prema tome, zaključio da se predmet odnosi na javni red i pravo na slobodu, a ne na slobodu izražavanja i slobodu okupljanja, te je odbio sve žalbene navode podnosioca zahtjeva.

(c) Apelacioni sud

33. Sudija Tugendhat je dozvolio gđi Austin i gosp. Saxbyju da ulože apelaciju protiv njegovih zaključaka u vezi sa nezakonitim ograničavanjem slobode kretanja i u vezi sa članom 5. Presudom od 15. oktobra 2007. godine ([2007] EWCA Civ 989), Apelacioni sud je odbio apelaciju.

34. U vezi sa žalbenim navodom o nezakonitom ograničavanju slobode kretanja, Apelacioni sud je smatrao da policija može, kako bi spriječila narušavanje javnog reda i mira od strane drugih, na zakonit način poduzeti mjere kojima dolazi do miješanja u prava ili ograničavanja ostvarivanja prava nevinih trećih lica, ali samo ako su svi drugi mogući koraci poduzeti kako bi se izbjeglo narušavanje javnog reda i mira i zaštitila prava trećih lica, te ako je poduzeta mjera razumno potrebna i proporcionalna. Primjenjujući taj kriterij na ovoj predmet, taj sud je smatrao da, imajući u vidu okolnosti demonstracija na Oxford Circusu, zadržavanje gđe Austin unutar kordona je bilo zakonito budući da je bilo potrebno da bi se izbjeglo neposredno narušavanje javnog reda i mira od strane drugih.

35. U vezi sa žalbenim navodom koji se odnosi na član 5, Apelacioni sud je zaključio da sporno zadržavanje unutar kordona nije dovelo do lišavanja slobode. *Master of the Rolls*, ser Anthony Clarke, koji je donio presudu Apelacionog suda, je istakao sljedeće:

“102. (...) [P]rvo pitanje na koje treba odgovoriti je da li su apelanti bili lišeni slobode od samog početka. Mi smatramo da nisu. Situacija u tom momentu nije bila radikalno drugačija, u smislu pritvaranja, od izvjesnog broja drugih situacija zatvaranja ili pritvaranja na koje se pozvao prvostepni sud, a koje ne bi smatrali lišavanjem slobode u smislu člana 5. stav 1. Dobar primjer je možda gomila na fudbalskoj utakmici. Uobičajeno je da gledaoci budu zadržani neko vrijeme koje može trajati duži period, djelomično zbog njihove vlastite zaštite, a djelomično (u nekim slučajevima) da bi se izbjegla djela nasilja, na primjer, sučeljavanja navijača suprotnih timova (...) Mogu se navesti drugi primjeri (...) naročito situacije u kojima vozači automobila ne mogu napustiti autoput, ponekad možda i po nekoliko sati, zbog intervencije policije nakon saobraćajne nesreće. U takvim slučajevima može biti potrebno da policija zadrži pojedince na određenim mjestima i duži period od onog koji je prvobitno predviđen.

103. Prema našem mišljenju, ovaj predmet se jasno odnosi na situaciju tog tipa. Prema činjeničnoj konstataciji sudije prvostepenog suda, policija nije imala drugog izbora osim da formira kordon policije, što je i uradila. Policija je predvidjela organizirano puštanje ljudi u trajanju od preko dva ili tri sada kako bi se izbjeglo nasilje. Sudija je naznačio različite ciljeve mjere, uključujući sigurnost i sprečavanje kriminala od strane pojedinaca među demonstrantima, od kojih mnogi nisu mogli biti identificirani. U takvim okolnostima, prvobitno formiranje kordona policije se ne može smatrati, prema našoj presudi, vrstom proizvoljnog pritvaranja, što bi vlasti u Strazburu okvalificirale kao lišavanje slobode u smislu člana 5. stav 1. Iz tih razloga, smatramo da je sudija počinio principijelnu grešku kada je zaključio da su apelanti bili nezakonito pritvoreni od 14h20.

104. Imajući u vidu navedeno, na nama je da ponovo razmotrimo pitanje da li su oni bili nezakonito pritvoreni nakon toga. Prema našoj presudi, odgovor na to pitanje

je 'ne'. Tako, na primjer, (...) policija je, u više navrata u toku poslijepodneva, izdavala naređenje da se krene sa kontroliranim puštanjem ljudi iz gomile, da bi kasnije procijenila da se proces ne može obaviti na siguran način. (...) Odluka da se krene sa kontroliranim puštanjem gomile na sjeveru je bila preispitvana i obustavljena u tri navrata zbog postupaka demonstranata, bilo unutar, bilo van okruženog područja tako da konačna faza puštanja ljudi nije mogla početi prije 20h02 (...) Za vrijeme cijelog tog perioda je bilo mnogo nasilja, premda ne, potrebno je naznačiti, od strane apelanata (...). Kao što je zaključio sudija prvostepenog suda (...) to nije bila obična statična gomila demonstranata na Oxford Circusu koju je okružila policija i držala na jednom mjestu 7 sati. To je bila dinamična, haotična i konfuzna situacija u kojoj se nalazio veliki broj drugih protestanata koji su bili u blizini izvan kordona, koji su predstavljali ozbiljnu opasnost po javni red i za policajce koji su formirali kordon, te za one koji su se nalazili unutar kordona.

105. Imajući u vidu takve okolnosti, ne bi se moglo razumno smatrati da se situacija, koja prvobitno nije imala karakteristike lišavanja slobode, kasnije pretvorila u lišavanje slobode u smislu člana 5. stav 1. Konvencije. Prema tome, mi smatramo, za razliku od zaključka sudije prvostepenog suda, da imajući u vidu sve relevantne okolnosti, ovdje nije došlo do proizvoljnog lišavanja slobode u smislu Konvencije.”

(d) Dom lordova

36. Gđi Austin i gosp. Saxbyju je dozvoljeno da ulože žalbu Domu lordova u vezi sa pitanjima na osnovu člana 5. stav 1. Konvencije. Visoka sudska institucija je razmatrala predmet 24. i 25. novembra 2008. godine, a 28. januara 2009. godine je jednoglasno donijela presudu kojom je odbila apelaciju uz obrazloženje da prva podnositeljica predstavke nije bila lišena slobode budući da član 5. stav 1. nije primjenjiv ([2009] UKHL 5).

37. Lord Hope of Craighead, sa kojim su se ostali lordovi složili, je objasnio svoj pristup tumačenju pojma “lišavanje slobode” na sljedeći način:

“23. Primjena člana 5. stav 1. na mjere kontroliranja gomila ljudi je pitanje o kojem se Sud u Strazburu, kako se čini, nije nikada izjašnjavao. Tako ne postoje direktne smjernice da bi se odredilo da li se član 5. stav 1. primjenjuje kada policija nameće ograničenja kretanja ljudima čiji je jedini cilj zaštita ljudi od nanošenja povreda ili izbjegavanje znatne materijalne štete. Potreba da se usvoje takve mjere u javnom interesu ipak nije nešto novo. Nametanje takvih mjera je često potrebno, na primjer, na fudbalskim utakmicama kako bi se garantiralo da se navijači suprotnih timova neće konfrontirati u situacijama koje bi mogle dovesti do nasilja. Ograničenje kretanja može nametati policija vozačima automobila u interesu sigurnosti saobraćaja nakon saobraćajne nesreće ili da bi spriječila lokalne stanovnike da dođu suviše blizu mjestu požara ili mjestu terorističkog akta. Primijetit ćemo da do sada niko nikada nije tvrdio da su slična ograničenja, kada su proporcionalna i lišena proizvoljnosti, suprotna članu 5. stav 1.

24. Ograničenja koja su nametnuta policijskim kordonom u ovom predmetu su bila, u poređenju sa primjerima koje sam upravo spomenuo, većeg stepena i intenziteta. Međutim, lord Pannick QC je u ime odbrane istakao da se cilj mjere ograničenja ili okolnosti u kojima je ona poduzeta ne mogu opravdano ignorirati. Prema njemu, sama ideja pritvaranja nije bila ni u čijim mislima te se nikada ne bi govorilo o lišavanju

slobode da je gomila bila u kordonu samo 20 minuta. Činjenica da je kordon policije bio mnogo duže na tom mjestu ne bi trebala da pravi razliku budući da je činjenica, da nije bilo moguće svakoga pustiti iz kordona ranije, uzrokovana okolnostima koje su bile van kontrole policije. To je slučaj, kako je on rekao, kada odgovor na pitanje da li je ono što je učinjeno obuhvaćeno članom 5. stav 1. treba biti određen uspostavljenjem pravične ravnoteže između prava pojedinaca i interesa društva. Naravno, potrebno je u potpunosti voditi računa o činjenici da član 5. predstavlja fundamentalno pravo od krucijalne važnosti. Međutim, nemogućnost da se opravda povreda tog prava van slučajeva koji su nabrojani u tačkama (a) do (f) podvlači potrebu da se brižljivo definiraju granice njegovog polja primjene.

25. S druge strane, gđa Williams QC je u ime apelanta rekla da je cilj s kojim je mjera poduzeta irelevantna. Činjenica da je to bio potreban i proporcionalan odgovor je preduvjet za utvrđivanje zakonitosti mjere u smislu tačaka (a) do (f) člana 5. stav 1, ali ne dalje od toga. Nikakvu ravnotežu ne bi trebalo uspostaviti kada se radi o ispitivanju prvobitnog pitanja, tj. da li je član 5. stav 1. primjenjiv na mjere koje usvaja policija. Pitanja cilja i ravnoteže se pojavljuju samo kada se ispituju slučajevi nabrojani u tačkama (a) do (f).

Da li je cilj relevantan?

26. Odluka o pitanju da li je došlo do lišavanja slobode ovisi naravno uveliko o činjenicama svakog predmeta. Odluke o primjeni člana 5. koje u potpunosti diktiraju činjenice nisu od velike koristi. S druge strane, one su od koristi kada se može reći da ilustriraju principijelna pitanja. U ovom predmetu, od određene pomoći mogu biti neke od tih odluka da bi se odredilo do kojeg stepena se može uzeti u obzir cilj ili svrha predmetne mjere kada se ispituje da li je ona uopće obuhvaćena članom 5. stav 1. ili nije.

27. Ako je cilj relevantan, to je zato da bi se omogućilo uspostavljanje ravnoteže između onoga što se nastoji postići ograničenjem i interesa pojedinca. Ideja da je potrebno uspostaviti ravnotežu na početnom stadiju kada se razmatra primjenjivost člana nije spomenuta u predmetima *Engel protiv Nizozemske* (broj 1) (1976) 1 EHRR 647 ili *Guzzardi protiv Italije* (1980) 3 EHRR 333. Ne može se reći ni da je zasnovana na tekstu samo odredbe. Međutim, mislim da postoji dovoljno elemenata drugdje u sudskoj praksi Suda koji naznačavaju da je pitanje uspostavljanja ravnoteže svojstveno konceptima iz Konvencije i da ti elementi imaju ulogu kada se ispituje domet najznačajnijih osnovnih prava koja štite fizički integritet pojedinca.”

Lord Hope je potom dao pregled presuda i odluka Suda i Komisije, uključujući *X. protiv Savezne Republike Njemačke*, broj 8819/79, odluka Komisije od 19. marta 1981. godine, *Decisions and Reports (DR)*, svezak 24, str. 158; *Guenat protiv Švicarske*, broj 24722/94, odluka Komisije od 10. aprila 1995, DR, svezak 81-B, str. 13; *H. M. protiv Švicarske*, broj 39187/98, ECHR 2002-II; *Nielsen protiv Danske*, od 28. novembra 1988, Serija A broj 144; *Soering protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, od 7. jula 1989, Serija A broj 161; *O’Halloran i Francis protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], br. 15809/02 i 25624/02, ECHR 2007-III; *N. protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], broj 26565/05, od 27. maja 2008, te je zaključio:

“34. Dakle, ja smatram da ima mjesta, čak i u slučaju osnovnih prava u pogledu čije primjene nije dozvoljeno nikakvo ograničenje prema Konvenciji, da se zauzme

pragmatičan pristup prema kojem se u potpunosti vodi računa o okolnostima. U članu 5. se ne spominju interesi javne sigurnosti ili zaštita javnog reda kao jedan od slučajeva u kojima osoba može biti lišena slobode. To je u jasnom kontrastu sa članom 10. stav 2, prema kojem je pravo na slobodu izražavanja izričito okvalificirano u tim kontekstima. Međutim, značaj koji se u kontekstu člana 5. mora dati mjerama poduzetim u interesu javne sigurnosti je naznačen u članu 2. Konvencije budući da život osoba koje su ugrožene nasilnim ponašanjem gomile može biti u opasnosti ako policija nije u mogućnosti da usvoji mjere kontrole. To je situacija u kojoj je potrebno tražiti pravičnu ravnotežu ako je moguće pomiriti konkurentna osnovna prava. Domet koji se daje članu 5. u pogledu mjera kontrole gomile naravno mora obuhvatiti prava pojedinca te interese zajednice. Bilo koji koraci koji se poduzimaju tako moraju biti u dobroj vjeri i moraju biti proporcionalni situaciji zbog koje su te mjere potrebne. To je osnovno da bi se sačuvao fundamentalni princip, prema kojem sve ono što se učini, a što ugrožava pravo na slobodu neke osobe ne smije biti proizvoljno. Imajući to u vidu, kada se ispunjeni ti uvjeti, može se s punim pravom zaključiti da mjere kontroliranja gomile ljudi koje se poduzimaju u interesu zajednice neće dovesti do povrede prava priznatih članom 5. osobama koje čine gomilu ljudi čija je sloboda kretanja ograničena tim mjerama.”

Lord Neuberger of Abbotsbury se složio da nije došlo do lišavanja slobode. On je istakao sljedeće:

“58. Policija ima obavezu da održava red u slučaju da prijeti narušavanje javnog reda i mira te da poduzme razumne mjere da bi spriječila ozbiljno narušavanje javnog reda i mira, naročito ako postoji opasnost od djela nasilja protiv imovine i lica. U izvjesnim okolnostima, bilo koja razumna osoba koja živi u modernoj demokraciji bi očekivala da ju policija zadrži ili bi barem prihvatila da je ispravno da bi ju policija mogla zadržati, na ograničenom prostoru, u određenim okolnostima. Prema tome, ako neka osoba pomućenog uma ili pijana osoba luta sa revolverom u ruci u nekoj zgradi, policija bi imala pravo, čak bi se od nje očekivalo, da poduzme mjere kako bi osobe u susjedstvu ostale na mjestu gdje se nalaze, eventualno i nekoliko sati, čak i ako bi one morale biti u maloj prostoriji sa određenim brojem drugih osoba. Isto tako, ako postoje grupe navijača suprotnih timova na fudbalskoj utakmici, policija se generalno brine, očigledno s punim pravom, da održi dvije grupe na razdaljini kako bi se izbjeglo nasilje i komešanje; to često obuhvata zadržavanje jedne ili dvije grupe na relativno malom prostoru određeni period koji nije beznačajan. Isto tako, u slučaju saobraćajne nesreće na autoputu, uobičajeno je, te ponovo propisno, da policija zahtijeva od prolaznika i vozača da ostanu u svojim vozilima koja se ne kreću čak više od jednog sata ili dva. U svim tim slučajevima bi policija zadržala pojedince radi njihove sopstvene zaštite te da bi spriječila nasilje nad ljudima i imovinom.

59. Dakle, ja smatram da se i u slučaju demonstracija, naročito kada postoje opravdani razlozi da se vjeruje da će one dovesti do narušavanja javnog reda i mira i do nasilja, od policije mora očekivati, čak ponekad zahtijevati, da poduzme korake kako bi osigurala da do takvog narušavanja javnog reda i mira ne dođe ili, barem, da bude svedeno na minimum. Takvi koraci često moraju uključivati ograničenje kretanja demonstranata te ponekad prolaznika koji se često slučajno nađu u demonstracijama. U izvjesnim slučajevima to može prisiliti osobe da ostanu zatvorene na relativno malom prostoru neko vrijeme.

60. Čini mi se da u takvim slučajevima nije realno tvrditi da je član 5. uopće primjenjiv, pod uvjetom, a to je veoma bitan uvjet, da je djelovanje policije proporcionalno i razumno i da je bilo koje zadržavanje ograničeno na potreban

minimum u odnosu na relevantni cilj, tj. sprečavanje ozbiljnog narušavanja javnog reda i mira i nasilja.

61. Zastupnica apelantice je branila ideju da se pretpostavlja davanje pristanka dotičnih osoba za mjeru zadržavanja, barem u nekim primjerima koji su navedeni. Nisam siguran da je ta analiza zadovoljavajuća, ako ništa zbog toga što se ne može primijeniti na osobe koje bi informirale policiju da se protive zadržavanju, osim ako je potrebno da se pristanak smatra nedobrovoljnim ili da je obuhvaćen neoborivom pretpostavkom. Međutim, ako je sporni pristanak adekvatan osnov za opravdavanje zadržavanja u svrhu člana 5, onda mi se čini da bi zadržavanje u ovom predmetu moglo biti opravdano na osnovu toga da se mora smatrati da je bilo ko na ulici, naročito onda kada se dešavaju demonstracije sa visokim rizikom od ozbiljnog nasilja, pristao na mogućnost da će ga zadržati policija ako je to razuman i proporcionalan način da se spriječi ozbiljno narušavanje javnog reda i nasilje.

62. Dakle, složivši se sa Apelacionim sudom, rekao bih u svjetlu zaključaka sudije prvostepenog suda, kao što su rezimirani u stavu [57] gore, da djelovanje policije u ovom predmetu nije dovelo ni do kakve povrede prava apelantice iz člana 5. Karakteristika ovog predmeta koja može pokrenuti posebna pitanja je trajanje perioda zadržavanja, skoro sedam sati. Međutim, budući da sam zaključio da razumna i proporcionalna mjera zadržavanja, koja je potrebna da bi se spriječilo ozbiljno narušavanje i nasilje, nije dovela do kršenja člana 5, čini mi se da je teško prihvatiti da puka činjenica, da je period zadržavanja trajao neuobičajeno dugo, može, po sebi, transformirati situaciju, koja inače ne bi bila obuhvaćena opsegom člana 5, u situaciju koja je obuhvaćena tim članom. Smatram da to stanovište ima izvjesno uporište u slučajevima u kojima se smatra da zatvorsko pritvaranje nije izvan opsega člana 5. jer je trajalo samo kratko vrijeme - na primjer, *Novotka protiv Slovačke* (Predstavka broj 47244/99) od 4. novembra 2003.

63. Kao što je već naznačeno, čini mi se da je namjera policije relevantna, naročito u atipičnim predmetima, kao što je ovaj, te kada namjera očigledno proizilazi iz vanjskih okolnosti. Da se činilo, na primjer, da je policija održavala kordon duže nego što je potrebno da se kontrolira gomila, da bi kaznila ili “naučila lekciji” demonstrante unutar kordona, to bi, po mom mišljenju, proizvelo različita pitanja. U takvim okolnostima bi postojao snažan argument da se kaže da je održavanje kordona zaista dovelo do pritvaranja u smislu člana 5. Međutim, kao što proizilazi iz jasnog i brižljivog zaključka sudije prvostepenog suda, koji, sasvim ispravno, nije bio osporen apelacijom, nikakvo pitanje takvog sadržaja ne može biti pokrenuto u ovom predmetu.

64. Osim toga, važno je imati u vidu, barem prema mom mišljenju, da, ako je mjera ograničenja u ovom predmetu zaista dovela do pritvaranja u smislu člana 5, policija ne bi mogla, barem imajući u vidu obrazloženje koje je Evropski sud dao u predmetu *Lawless protiv Irske* (broj 3) (1961) 1 EHRR 15, opravdati pritvaranje na osnovu izuzetaka predviđenih stavovima (b) ili (c). Smatram da činjenica, da se mjera ograničenja u ovom predmetu ne bi mogla opravdati na osnovu bilo kojeg od izuzetaka predviđenih tačkama (a) do (f), ide u prilog tvrdnji da mjera zadržavanja nije uopće dovela do pritvaranja u smislu člana 5. Bilo bi mi čudno da policija nije imala mogućnost da djeluje na način na koji je djelovala u okolnostima ovog predmeta, a da ne bi povrijedila prava zagaranirana članom 5. osobama na koje se odnosila mjera zadržavanja.”

Lord Carswell se složio sa lordom Hopeom, a lord Scott of Foscote se složio sa lordom Hopeom i Neubergerom, ističući da “cilj mjere

zadržavanja ili ograničavanja i namjere osoba koje su odgovorne za njeno nametanje predstavljaju važan faktor u okolnostima koje se uzimaju u obzir pri odlučivanju o pitanju” da li je došlo do lišavanja slobode.

Lord Walker of Gestingthorpe se složio sa lordom Hopeom, ali je, “u fusnoti”, dodao sljedeća zapažanja:

“43. U stavovima 26ff i narednim, lord Hope postavlja pitanje: “Da li je cilj relevantan?” Njegov zaključak je veoma obazriv, tj. on objašnjava (stav 34) da ima mjesta, čak i slučaju osnovnih prava, za pragmatičan pristup koji u potpunosti uzima u obzir sve okolnosti. Slažem se da je ispravno biti oprezan u pogledu tog pitanja. Sud u Strazburu je često precizirao da sve okolnosti mogu biti relevantne pri odlučivanju o pitanju da li je došlo do lišavanja slobode: vidi, na primjer, *H. M. protiv Švicarske* (2004) 38 EHRR 314, stav 42: (...). Potrebno je naznačiti da nabrojani faktori, onoliko koliko su široki, ne obuhvataju cilj mjere.

44. Cilj mjere zadržavanja, koja može opravdano dovesti do lišavanja slobode, je generalno relevantan faktor, ne zbog toga da bi se odlučilo o pitanju da li je prekoračen prag, nego o pitanju da li to zatvaranje može biti opravdano u smislu člana 5. stav 1. tačke (a) do (f): vidi, na primjer (u vezi sa članom 5. stav 1. tačka (e)) *Nielsen protiv Danske* (1988) 11 EHRR 175; *Litwa protiv Poljske* (2001) 33 EHRR 1267; *Wall protiv Švedske* (od 10. decembra 2002) odluka o prihvatljivosti, broj 41403/98; *H. M. protiv Švicarske* (navedena gore); *H. L. protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (2005) 40 EHRR 32; *Enhorn protiv Švedske* (2005) 41 EHRR 633; i *Storck protiv Njemačke* (2006) 43 EHRR 96. Ako je ustanovljeno zadržavanje dovelo do lišavanja slobode i sigurnosti osobe, dobre namjere ne mogu nadoknaditi nedostatak opravdanja mjere zadržavanja na osnovu jednog od izuzetaka nabrojanih u članu 5. stav 1. tačke (a) do (f), koji moraju biti striktno tumačeni.

45. Mnogo predmeta koji pokreću pitanje primjenjivosti člana 5. stav 1. tačka (e) često pokreću i pitanja koja se odnose na izričit ili implicitan pristanak (smještaj na psihijatrijsko odjeljenje ili u starački dom). Neki od ranijih predmeta se danas čine upitnim u mjeri u kojoj se oslanjaju na ‘roditeljska prava’ (naročito presuda *Nielsen*, u kojoj je Sud odlučio, sa devet glasova naspram sedam glasova, da smještaj na psihijatrijsko odjeljenje dvanaestogodišnjeg dječaka nije predstavljalo lišavanje slobode zbog roditeljskih prava njegove majke). Presuda *Storck* je, prema meni, poslala jasnu poruku u prilog drugačijem stavu o ličnoj autonomiji mladih ljudi (premda je nesretna podnositeljica zahtjeva u tom predmetu imala 18 godina u momentu prisilnog davanja medikamenata na zatvorenom odjeljenju jedne klinike u Bremenu, što je bila mjera za koju joj je dodijeljen iznimno veliki iznos naknade nematerijalne štete).

46. Također osjećam izvjesnu neugodnost u pogledu Odluke o prihvatljivosti u predmetu *X. protiv Njemačke* od 19. marta 1981. godine (Predstavka broj 8119/79); policijske stanice mogu biti mjesta za zastrašivanje bilo koga, naročito djece, te se čini neiskrenim da se kaže da

‘(...) u ovom predmetu, cilj policijske akcije nije bio da djecu liši slobode, nego jednostavno da se dobiju informacije od njih o načinu na koji su došli u posjed predmeta nađenih kod njih te o krađama koje su se prethodno desile u školi.’

47. Imajući u vidu sve navedeno, ipak zaključujem da je u ovom predmetu osnovno da se postavi jednostavno pitanje: šta je radila policija na Oxford Circusu 1. maja 2001. godine? O čemu se radilo? Odgovor je, kao što je lord Hope objasnio u svom iscrpnom rezimeu o nespornim zaključcima sudije prvostepenog suda, da je policija bila angažovana u neobično teškom kontroliranju gomile ljudi da bi se izbjelo nanošenje povreda ljudima i štete imovini. Viši policijski službenici koji su vodili akcije su bili odlučni da se izbjegne katastrofa kao što je ona koja se desila na Red Lion Squareu 15. juna 1974. godine. Cilj policije je bio da rastjera gomilu, a činjenica da je realizacija tog cilja trajala duže nego što se očekivalo je posljedica okolnosti koje su bile van kontrole.”

PRAVO

NAVODNA POVREDA ČLANA 5. STAV 1. KONVENCIJE

38. Podnositelji predstavki se žale da su lišeni slobode, što je dovelo do kršenja člana 5. stav 1. Konvencije koji propisuje sljedeće:

“1. Svako ima pravo na slobodu i sigurnost ličnosti. Niko ne smije biti lišen slobode izuzev u niže navedenim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom:

- a. zakonitog lišenja slobode po presudi nadležnog suda;
- b. zakonitog hapšenja ili lišenja slobode zbog nepovinovanja zakonitom nalogu suda ili u cilju osiguranja izvršenja bilo koje obaveze propisane zakonom;
- c. zakonitog hapšenja ili lišenja slobode radi privođenja nadležnoj sudskoj vlasti, kada postoji opravdana sumnja da je ta osoba izvršila krivično djelo ili kada postoje valjani razlozi da se osoba spriječi da izvrši krivično djelo ili da, nakon izvršenja krivičnog djela, pobjegne;
- d. lišenja slobode maloljetnika, prema zakonitom nalogu, radi odgajanja pod nadzorom ili zakonitog pritvaranja zbog privođenja nadležnoj vlasti;
- e. zakonitog lišenja slobode osoba da bi se spriječilo širenje neke zarazne bolesti, pritvaranja mentalno oboljelih osoba, alkoholičara ili narkomana ili skitnica;
- f. zakonitog hapšenja ili lišenja slobode osobe u cilju sprječavanja ilegalnog ulaska u zemlju ili osobe protiv koje je u toku postupak deportacije ili ekstradicije.”

39. Vlada je istakla da član 5. stav 1. nije primjenjiv zbog toga što nije došlo do lišavanja slobode. Alternativno, Vlada smatra da, ako je došlo do lišavanja slobode, ono je bilo u skladu sa članom 5. stav 1. tačka (b) i/ili (c).

A. Argumenti stranka

1. Vlada

40. Vlada je istakla da policija nije lišila slobode podnositelje predstavljeni u smislu člana 5. stav 1. Vlada je naznačila da je jedan od osnovnih principa svojstvenih Konvenciji da pravična ravnoteža treba biti uspostavljena između interesa zajednice i zaštite prava pojedinca. Potreba za uspostavljanjem takve ravnoteže se proteže kroz cijelu jurisprudenciju Suda te nju također treba uzeti u obzir pri određivanju postojanja lišavanja slobode. Za razliku od članova 8-11 Konvencije, član 5. stav 1. ne podliježe odredbi koja predviđa opći osnov opravdanja. Prema tome, važno je da se ne usvaja previše širok koncept "lišavanja slobode".

41. Sud je po prvi put naznačio relevantne principe pri određivanju da li je došlo do lišavanja slobode u predmetu *Engel i ostali protiv Nizozemske*, od 8. juna 1976, st. 58-59, Serija A broj 22, zatim u predmetu *Guzzardi protiv Italije*, od 6. novembra 1980, st. 92-93, Serija A broj 39 i brojnim drugim predmetima kasnije. Iz te sudske prakse jasno proizilazi da pitanje da li je došlo do lišavanja slobode mora biti određeno u vezi sa specifičnim činjenicama. Trajanje mjere je jedan faktor koji treba uzeti u obzir, ali činjenica da je mjera trajala znatan vremenski period nije po sebi dovoljna da bi se pretvorila u lišavanje slobode, kao što to proizilazi iz predmeta koji se odnose na policijski sat: vidi, *Raimondo protiv Italije*, od 22. februara 1994, Serija A broj 281-A i *Trijonis protiv Litvanije*, broj 2333/02, od 15. decembar 2005. Cilj nametanja mjere je relevantan faktor te može onemogućiti Sud da zaključi da je došlo do lišavanja slobode, čak i u slučaju kada postoji fizičko zatvaranje na specifičnom mjestu duži period; vidi, predmet *Engel*, citiran gore, u kojem je Sud zapazio (stav 59) da treba uzeti u obzir kontekst vojne discipline; vidi također, *Nielsen protiv Danske i H. M. protiv Švicarske*, oba predmeta citirana gore, u kojima je Sud uzeo u obzir humanitarni cilj mjere zadržavanja pri odlučivanju da član 5. nije primjenjiv. Taj stav je u principu ispravan budući da je cilj člana 5. stav 1. sprečavanje proizvoljnog i neopravdanog pritvaranja.

42. Sud nikada do Sada nije razmatrao okolnosti kao što su okolnosti u ovom predmetu, u kojem je bilo potrebno da policija poduzme proporcionalne mjere da bi okružila i zadržala osobe ograničeni period kako bi spriječila ozbiljno ugrožavanje javnog reda i mira, uključujući ozbiljnu opasnost po život ili od uzrokovanja ozbiljnih fizičkih povreda. Ako bi se član 5. trebao tumačiti na način da je sprečavao formiranje kordona na Oxford Circusu 1. maja 2001. godine, policije zemalja ugovornica bi bile obavezne da pripreme druge metode kontroliranja nasilnih demonstracija, koje ne bi pokretale pitanja na osnovu člana 5, ali bi bile mnogo opasnije po sve dotične osobe, kao što je korištenje suzavca ili gumenih metaka.

43. Dom lordova i Apelacioni sud su ispravno primijenili principe koji proizilaze iz sudske prakse Suda da bi zaključili da nije došlo do lišavanja slobode kada je prvobitno formiran kordon policije. Privremeno ograničenje slobode kretanja na javnom putu, čak i apsolutno, ne dovodi do lišavanja slobode, kao što jasno proizilazi iz primjera koje su citirali domaći sudovi a koji se odnose na gomile ljudi na fudbalskim utakmicama ili zatvaranje saobraćaja na autoputevima. Dakle, pitanje koje se postavlja je da li je vremensko trajanje kordona dovelo do mjere lišavanja slobode. Odgovor mora ovisiti o svim okolnostima, a naročito o namjeri policije da osigura bezbjednost onih koji su bili unutar i izvan kordona te o potrebi da se nametne ta mjera budući da nije bilo drugih koraka koje bi policija mogla poduzeti da bi spriječila ozbiljno ugrožavanje javnog reda i mira.

44. Vlada je istakla da, alternativno, ako je došlo do lišavanja slobode, ono je opravdano u smislu člana 5. stav 1. tačka (b) da bi se osiguralo ispunjavanje “obaveze propisane zakonom”, tj. obaveze da se pomogne pripadnicima policije pri djelovanju prilikom kršenja javnog reda i mira. Vlada je istakla, kao sljedeću alternativu, da je bilo koje lišavanje slobode također obuhvaćeno izuzetkom iz člana 5. stav 1. tačka (c) budući da je okruživanje i zadržavanje svakog podnositelja predstavke bilo potrebno da bi se omogućilo policiji da spriječi ugrožavanje javnog reda i mira, čega se pribojavala.

2. Podnositelji predstavki

45. Prema tvrdnjama podnositelja predstavki, da bi se ustanovilo da li je došlo do lišavanja slobode, potrebno je procijeniti na objektivan način konkretnu situaciju pojedinca, naročito da li je došlo do “zadržavanja na određenom ograničenom prostoru period koji nije zanemariv” i da li su on ili ona bili “validno saglasni” sa tom mjerom (vidi, *Storck protiv Njemačke*, broj 61603/00, stav 74, ECHR 2005-V). Podnositelji predstavki su istakli da, kada poduzeta mjera ne uključuje pritvaranje u klasičnom smislu zatvaranja, ona treba biti ocijenjena u pogledu prirode i stepena zadržavanja, načina njenog provođenja, njenog trajanja i dejstva na podnositelja predstavke. Na primjer, što je veći opseg zadržavanja i što je veći stepen prisile koju nameću vlasti, to je trajanje potrebno da bi se konstatiralo lišavanje slobode kraće.

46. Podnositelji predstavki su objasnili da su zapažanja Vlade zasnovana na novoj i kontroverznoj hipotezi da mjera zadržavanja koja je potrebna za realiziranje legitimnog cilja ili općeg interesa ne bi dovela do lišavanja slobode, barem ne do klasične situacije zatvaranja. Podnositelji predstavki se nisu složili te su istakli da, ako je neka mjera poduzeta u okolnostima koje bi inače dovele do lišavanja slobode, namjera ili cilj s kojim je ona poduzeta je irelevantan za ocjenjivanje da li je došlo do lišavanja slobode. Cilj s kojim je mjera poduzeta je relevantan samo da bi se odredilo da li je

konstatirano lišavanje slobode opravdano u pogledu šest ciljeva specificiranih u članu 5. stav 1. tačke (a) do (f) koji se, u svakom slučaju, usko tumače. Nemoguće je tumačiti koncept lišavanja slobode drugačije u pogledu ograničenja koja se nameću na osnovu javnog reda u poređenju sa mjerama koje se nameću na osnovu bilo kojeg drugog legitimnog cilja ili općeg interesa.

47. Podnositelji predstavki su dalje istakli da se pogrešno tumači pokušaj Vlade da podrži svoj argument pozivanjem na traženje pravične ravnoteže između zahtjeva javnog interesa i potrebe da se zaštite prava pojedinaca. Pravična ravnoteža je već integrirana u samoj formulaciji različitih prava zaštićenih Konvencijom. Sud nema slobodu odmjeravanja konkurentnih razmatranja od javnog interesa koje bi dovelo do reduciranja opsega zaštite predviđene Konvencijom. Ocjena pravične ravnoteže koju poduzima Sud je uvjetovana strukturom dotičnog člana te se odvija samo unutar prostora koji ostavlja ta struktura, na primjer, određivanjem granica opsega pozitivnih obaveza koje proizilaze iz određenih članova. Da je glavna tvrdnja Vlade ispravna, države bi mogle zaobići garancije iz člana 5, pritvarajući ljude na osnovu široke lepeze razloga van opsega člana 5. stav 1. tačke (a) do (f), pod uvjetom da se dokaže potreba za određenom mjerom, a da dotični pojedinci ne uživaju proceduralne i materijalne garancije dodijeljene članom 5.

48. Podnositelji predstavki ne tvrde da je došlo do lišavanja slobode u momentu kada je kordon policije formiran. Međutim, imajući u vidu prirodu okruživanja i zadržavanja unutar kordona, njegovo prisilno nametanje, dugo trajanje i dejstvo koje je on imao na njih, okruživanje i zadržavanje unutar kordona policije je jasno predstavljalo lišavanje njihove slobode. Činjenica da su domaći sudovi zaključili da je to bila potrebna mjera u svrhu javnog reda je irelevantna u tom pogledu.

49. Podnositelji predstavki smatraju da lišavanje slobode nije bilo opravdano u pogledu bilo koje tačke člana 5. stav 1. Naime, oni nisu bili pritvoreni s ciljem "obezbjedivanja ispunjavanja bilo koje obaveze propisane zakonom" u smislu člana 5. stav 1. tačka (b) budući da bi to opravdanje moglo biti prihvaćeno samo da je postojala specifična i konkretna obaveza pojedinca i da je lišavanje slobode u vezi sa tom obavezom. Predmetna "obaveza" ne može biti uvjet za podvrgavanje samom lišavanju slobode. Osim toga, pritvaranje neke osobe na osnovu člana 5. stav 1. tačka (c) "kada se ono razumno smatra potrebnim da bi se spriječilo neko krivično djelo" bi istovremeno iziskivalo da je cilj lišavanja slobode da se dotični pojedinac spriječi da počini određeno krivično djelo a i da vlasti imaju namjeru, u vrijeme lišavanja slobode, da izvedu pojedinca pred nadležnu sudsku vlast u okviru krivičnog postupka. Nijedan od tih uvjeta nije dokazan u ovom predmetu.

B. Ocjena Suda

1. Prihvatljivost

50. Sud smatra da je pitanje da li su podnositelji predstavki bili lišeni slobode te, prema tome, da li se član 5. stav 1. primjenjuje, u uskoj vezi sa meritumom žalbenih navoda podnositelja predstavki. Prema tome, on pridružuje to preliminarno pitanje meritumu.

51. Sud zaključuje da predmet nije neprihvatljiv po bilo kojem drugom osnovu te ga, prema tome, proglašava prihvatljivim.

2. Meritum

(a) Opći principi

52. Tačno je, kao što to tvrde stranke u postupku, da je ovo pri put da Sud razmatra primjenu člana 5. stav 1. Konvencije u vezi sa tehnikom “kettling” koja se sastoji od toga da policija okruži i zadrži grupu ljudi iz razloga u vezi sa javnim redom i mirom. Pri tumačenju člana 5. stav 1. imajući u vidu te okolnosti, a naročito pri određivanju da li je došlo do lišavanja slobode, Sud će se osloniti na sljedeće opće principe.

53. Prvo, kao što je Sud istakao više puta, Konvencija je živi instrument koji se mora tumačiti u svjetlu aktuelnih uvjeta i ideja koje preovladaju u demokratskim državama danas (vidi, *inter alia*, *Tyrer protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, od 25. aprila 1978, stav 31, Serija A broj 26; *Kress protiv Francuske* [VV], broj 39594/98, stav 70, ECHR 2001-VI; *Christine Goodwin protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], broj 28957/95, stav 75, ECHR 2002-VI; i, presuda donesena nedavno, *Bayatyan protiv Armenije* [VV], broj 23459/03, stav 102, ECHR 2011). Međutim, to ne znači da Sud, da bi odgovorio na aktuelne potrebe, uvjete, stavove ili standarde, može stvoriti neko novo pravo mimo onih koja su priznata Konvencijom (vidi, *Johnston i ostali protiv Irske*, od 18. decembra 1986, st. 51-54, Serija A broj 112) ili da može okrnjiti postojeće pravo ili stvoriti novi “izuzetak” ili “opravdanje” koji nisu izričito priznati Konvencijom (vidi, na primjer, *Engel i ostali*, citiran gore, stav 57. i *Ciulla protiv Italije*, od 22. februara 1989, stav 41, Serija A broj 148).

54. Drugo, Konvencija se mora ispitivati i shvatati u cjelini, i tumačiti na takav način da promovira svoju unutrašnju konzistentnost i harmoniju između raznih odredbi (*Stec i ostali protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (odluka) [VV], br. 65731/01 i 65900/01, stav 48, ECHR 2005-X).

55. Imajući u vidu kontekst u kojem se desilo okruživanje i zadržavanje u ovom predmetu, Sud smatra adekvatnim da naznači, u svrhu potpunosti, da član 2. Protokola broj 4 uz Konvenciju garantira pravo na slobodu kretanja. Tačno je da se podnositelji predstavki nisu pozvali na tu odredbu,

budući da Ujedinjeno Kraljevstvo nije ratificiralo Protokol broj 4 te, prema tome, nije njim obavezano. Međutim, uzimajući u obzir važnost i svrhu različitih odredbi člana 5. i člana 2. Protokola broj 4, Sud smatra da je korisno da naznači sljedeće. Prvo, član 5. se u principu ne bi trebao tumačiti na način da inkorporira zahtjeve Protokola broj 4 u pogledu država koje ga nisu ratificirale, uključujući Ujedinjeno Kraljevstvo. U isto vrijeme, član 2. stav 3. navedenog protokola dozvoljava nametanje ograničenja prava na slobodu kretanja ako je ono potrebno, *inter alia*, u svrhu održavanja javnog reda, sprečavanja krivičnih djela ili zaštite prava i sloboda drugih. U vezi sa članom 11. Konvencije, Sud je istakao da je miješanje u pravo na slobodu okupljanja u principu opravdano da bi se spriječilo ugrožavanje javnog reda ili krivična djela i u svrhu zaštite prava i sloboda drugih ako se demonstranti odaju djelima nasilja (vidi, *Giuliani i Gaggio protiv Italije* [VV], broj 23458/02, stav 251, ECHR 2011). Sud je također zaključio da članovi 2. i 3, u okolnostima koje su jasno definirane, nameću pozitivne obaveze vlastima da poduzmu preventivne operativne mjere da bi zaštitile pojedince koji se nalaze u opasnosti od ozbiljnih krivičnih djela drugih pojedinaca (*Giuliani i Gaggio*, citirana gore, stav 244; *P. F. i E. F. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, (odluka), broj 28326/09, stav 36, od 23. novembra 2010). Pri razmatranju da li su se domaće vlasti povinovale takvim pozitivnim obavezama, Sud je zaključio da se moraju uzeti u obzir poteškoće sa kojima se susreće policija u savremenim društvima, nepredvidljivost ljudskih postupaka te neizbježnost operativnih odluka koje moraju biti donesene u smislu prioriteta i resursa (*Giuliani i Gaggio*, citirana gore, stav 245; *P. F. i E. F. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, citirana gore, stav 40).

56. Kao što je Sud prethodno istakao, policija mora imati izvjestan stepen slobodnog polja ocjene pri donošenju operativnih odluka. Takve odluke su skoro uvijek komplicirane te je policija, koja ima pristup informacijama i obavještajnim podacima koji nisu dostupni javnosti, obično u najboljem položaju da ih donese (vidi, *P. F. i E. F. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, citirana gore, stav 41). Osim toga, napredak u domenu tehnologije komunikacija je već 2001. godine omogućio da se demonstranti mobiliziraju brzo, tajno i do nepoznatih razmjera. Policijske snage u državama ugovornicama se suočavaju sa novim izazovima, koje možda niko nije mogao predvidjeti u doba kada je stvarana Konvencija te one razvijaju nove policijske tehnike kako bi održavale javni red, uključujući okruživanje i zadržavanje ili “kettling”. Član 5. se ne može tumačiti na takav način da sprečava policiju da obavlja svoje dužnosti održavanja reda i zaštite javnosti, pod uvjetom da ona poštuje temeljni princip člana 5, tj. zaštitu pojedinca od proizvoljnog djelovanja (vidi, *Saadi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], broj 13229/03, st. 67-74, ECHR 2008).

57. Kao što je navedeno gore, član 5. stav 1. se ne odnosi na puka ograničenja slobode kretanja, koja podliježu članu 2. Protokola broj 4. Da bi se odredilo da li je neka osoba “lišena slobode” u smislu člana 5. stav 1,

početna tačka mora biti njena konkretna situacija te se mora uzeti u obzir cjelina kriterija kao što je tip, trajanje, dejstva ili način provođenja predmetne mjere. Između lišavanja i ograničavanja slobode postoji samo razlika u stepenu ili intenzitetu, ne prirodi ili suštini (vidi, *Engel i ostali*, stav 59; *Guzzardi*, st. 92-93; *Storck*, stav 71, sve citirane gore; i presuda nedavno donesena, *Medvedyev i ostali protiv Francuske* [VV], broj 3394/03, stav 73, ECHR 2010).

58. Kao što je lord Walker istakao (vidi, stav 37. gore), cilj predmetne mjere nije spomenut u navedenim presudama kao faktor koji bi se trebao uzeti u obzir pri odlučivanju da li je došlo do lišavanje slobode. U stvarnosti jasno proizilazi iz jurisprudencije Suda da temeljni motiv javnog interesa, na primjer, zaštita zajednice od pojedinca za kojeg se smatra da predstavlja prijetnju zajednici, nema uticaja na pitanje da li je osoba bila lišena slobode, čak i ako motiv mjere može biti relevantan za fazu koja će nastupiti kasnije, tj. ispitivanje da li je lišavanje slobode bilo opravdano na osnovu jedne od tačaka člana 5. stav 1 (vidi, među ostalim primjerima, *A. i ostali protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], broj 3455/05, stav 166, od 19. februara 2009; *Enhorn protiv Švedske*, broj 56529/00, stav 33, ECHR 2005-I; *M. protiv Njemačke*, broj 19359/04, od 17. decembra 2009). Isto vrijedi i kada je cilj na neki način zaštita, tretman ili briga o osobi koja je zadržana, osim ako se ta osoba validno saglasila sa onim što bi inače predstavljalo lišavanje slobode (vidi, *Storck*, citirana gore, st. 74-78, i predmeti koji su citirani u toj presudi, te, nedavno donesena presuda, *Stanev protiv Bugarske* [VV], broj 36760/06, stav 117, od 17. januara 2012; vidi također, u pogledu validnosti saglasnosti, *Amuur protiv Francuske*, od 25. juna 1996, stav 48, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-III).

59. Međutim, Sud smatra da uvjet, da se uzme u obzir “tip” i “način” provođenja” predmetne mjere (vidi, *Engel*, stav 59. i *Guzzardi*, stav 92, obje citirane gore), omogućava Sudu da vodi računa o specifičnom kontekstu i okolnostima u vezi sa ograničavanjem slobode, a koje se udaljavaju od tipične situacije zatvaranja u ćeliju (vidi, na primjer, *Engel i ostali*, citirana gore, stav 59; *Amuur*, citirana gore, stav 43). Kontekst u kojem je poduzeta mjera je zapravo važan faktor kojeg treba uzeti u obzir budući da je uobičajeno u savremenim društvima da se dešavaju situacije u kojima se od javnosti može tražiti da podnosi ograničenja slobode kretanja ili slobode u interesu općeg dobra. Kao što su sudije Apelacionog suda i Doma lordova zapazili, javnost generalno prihvata da privremena ograničenja slobode kretanja mogu biti nametnuta u određenim kontekstima, na primjer u javnom transportu ili na autoputu, ili prilikom prisustvovanja fudbalskoj utakmici (vidi, st. 35. i 37. gore). Sud ne smatra da se takva uobičajena ograničenja kretanja, sve dok su neizbježna zbog okolnosti koje su van kontrole vlasti i dok su potrebna da bi se spriječio stvaran rizik od ozbiljnih povreda ili štete, te dok su ograničena na minimum potreban u tu svrhu,

moгу s punim pravom smatrati “lišvanjima slobode” u smislu člana 5. stav 1.

60. Član 5. garantira osnovno ljudsko pravo, tj. zaštitu pojedinca od proizvoljnog miješanja države u njegovo pravo na slobodu. Tačke (a) do (f) člana 5. stav 1. sadrže ograničen spisak dozvoljenih razloga na osnovu kojih se osobe mogu lišiti slobode, te nikakvo lišavanje slobode nije kompatibilno sa članom 5. stav 1. ako nije obuhvaćeno jednim od tih razloga (vidi, *inter alia*, *Al-Jedda protiv Ujedinjenog Kraljevstva* [VV], broj 27021/08, stav 99, od 7. jula 2011). Ne može se reći da upotreba tehnika okruživanja i zadržavanja, te kontrole gomile ljudi, u posebnim okolnostima, ne dovodi do neopravdanog lišavanja slobode koje je suprotno članu 5. stav 1. U svakom slučaju, član 5. stav 1. se mora tumačiti na način koji vodi računa o specifičnom kontekstu u kojem se koriste dotične tehnike te o odgovornosti policije da osigura održavanje reda i zaštitu javnosti koja se zahtijeva od nje kako prema domaćem pravu, tako prema pravu koje proizilazi iz Konvencije.

(b) Primjena tih principa na činjenice u ovom predmetu

61. Prema tome, pitanje da li je došlo do lišavanja slobode ovisi o posebnim okolnostima određenog predmeta. U vezi s tim, Sud podsjeća da u okviru sistema Konvencije, ona ima supsidijarnu ulogu pored državnih sistema za zaštitu ljudskih prava (vidi, *A. i ostali*, citirana gore, stav 154). Kao što proizilazi iz kombinovanog tumačenja članova 1. i 19. Konvencije, supsidijarnost je u osnovi Konvencije. Sud mora izbjegavati da igra ulogu prvostepenog suda koji utvrđuje činjenice, osim ako je to neizbježno zbog okolnosti određenog predmeta. Generalno pravilo je, tamo gdje su se vodili domaći postupci, da Sud nema zadatak da supstituiru sopstvenu ocjenu činjenica za onu domaćih sudova koji imaju zadatak da ustanove činjenice na osnovu dokaza kojima raspolažu. Dok Sud nije vezan za zaključke domaćih sudova, premda ima slobodu da predoči svoju sopstvenu ocjenu u svjetlu spisa kojim raspolaže, on se u normalnim okolnostima neće udaljiti od činjeničnih konstatacija do kojih su došli domaći sudovi (*Giuliani i Gaggio*, citirana gore, stav 180). Međutim, budući da je konačno na Sudu da tumači i primjenjuje Konvenciju prema članovima 19. i 32. Konvencije, dok on zasigurno mora uzeti u obzir zaključke o činjenicama do kojih su došli domaći sudovi, on nije ograničen na njihove zaključke o pitanju da li je došlo ili nije do lišavanja slobode u smislu člana 5. stav 1 (vidi, na primjer, *Storck*, citirana gore, stav 72).

62. Sudija Tugendhat, koji je odlučivao u prvostepenom postupku, je donio svoju presudu nakon postupka koji je trajao tri sedmice, za vrijeme kojeg je razmotrio veliki broj dokaza o događajima na Oxford Circusu za vrijeme Praznika rada, 1. maja 2001. godine, uključujući usmena svjedočenja, dokumente, video-zapise i foto-zapise (vidi, stav 16. gore). On je zaključio, *inter alia*, da su demonstracije, prema informacijama koje je

prethodno sakupila policija, trebale privući “tvrđolinijašku okosnicu” od 500 do 1000 nasilnih demonstranata, te je postojao stvaran rizik od ozbiljnih povreda, čak smrti, i nanošenja materijalne štete ako gomila ne bude kontrolirana na djelotvoran način. Budući da je policija očekivala gomilu ljudi na Oxford Circusu oko 16h00, bila je iznenađena kada se više od 1500 ljudi okupilo tamo dva sata ranije. U svjetlu obavještajnih podataka koje je dobila te ponašnja gomile na ranijim demonstracijama koje su imale sličan povod, policija je odlučila da mora formirati potpuni kordon u 14h00 da bi spriječila nasilje i rizik od nanošenja povreda ljudima te materijalne štete. Od 14h20, kada je formiran potpuni kordon, nikome od ljudi u gomili nije dozvoljeno da napusti to mjesto bez dozvole. Unutar kordona je bilo dovoljno mjesta da se ljudi mogu kretati, te nije bilo guranja, ali su uvjeti bili neudobni budući da nije bilo zaklona, hrane, vode ni pristupa toaletu. Tokom popodneva i večeri, policija je pokušavala u više navrata da započne postupak kojim bi se omogućio razilazak ljudi koji su se nalazili u gomili, ali je nasilno i nekooperativno ponašanje znatne manjine unutar kordona, ali i području oko kordona prisililo policiju u više navrata da obustavi puštanje ljudi. Posljedica toga je bila da se puštanje ljudi iz gomile nije moglo okončati do 21h30. Međutim, policija je dozvolila da oko 400 osoba, koje očigledno nisu učestvovala u demonstracijama ili koje su bile ozbiljno pogođene zadržavanjem, napusti kordon (vidi, stavovi 17-25 gore). Stranke u ovom postupku nisu osporile te zaključke te Sud ne vidi nijedan razlog zbog kojeg bi se udaljio od tih zaključaka. Prva podnositeljica predstavke, drugi podnositelj predstavke i treća podnositeljica predstavke su bili zadržani unutar kordona otprilike sedam sati, a četvrti podnositelj predstavke pet sati i trideset minuta.

63. Sud mora analizirati konkretnu situaciju podnositelja predstavki u svjetlu kriterija naznačenih u predmetu *Engel i ostali* te u sudskoj praksi uspostavljenoj kasnije (vidi, stav 57. gore). Premda postoje razlike između podnositelja predstavki, budući da je prva podnositeljica predstavke bila prisutna na Oxford Circusu kao demonstrantica, a ostali podnositelji predstavki su bili prolaznici, Sud ne smatra da je ta razlika relevantna za pitanje da li je došlo do lišavanja slobode.

64. Prema kriterijima naznačenim u presudi *Engel*, Sud smatra da su prisilna priroda mjere okruživanja i zadržavanja unutar kordona, njeno trajanje, njeno dejstvo na podnositelje predstavki u smislu fizičke neugodnosti te nemogućnosti da se napusti Oxford Circus, elementi u prilog kontataciji da je došlo do lišavanja slobode.

65. Međutim, Sud mora uzeti u obzir i “tip” i “način provođenja” predmetne mjere. Kao što je naznačeno gore, kontekst u kojem je mjera nametnuta je važan.

66. Prema tome, važno je istaći da je mjera nametnuta da bi se izolirala i zadržala velika gomila ljudi koja je bila u nestabilnim i opasnim uvjetima. Kao što je istakla Vlada (vidi, stav 42. gore), policija je odlučila da koristi

mjeru okruživanja i zadržavanja da bi kontrolirala gomilu ljudi, a ne da bi pribjegla radikalnijim metodama, koje su mogle prouzrokovati veći rizik od nanošenja povreda ljudima u gomili. Sudija prvostepenog suda je zaključio da, imajući u vidu situaciju na Oxford Circusu, policija nije imala drugog izbora osim da formira potpuni kordon kako bi izbjegla stvaran rizik od nanošenja povreda i materijalne štete (vidi, stav 26. gore). Sud ne vidi nijedan razlog zbog kojeg bi se udaljio od zaključka sudije, prema kojem je formiranje potpunog kordona, imajući u vidu okonosti, bilo najnenametljivije i najefikasnije sredstvo koje se treba primijeniti. Podnositelji predavki zapravo nisu tvrdili da je neposredno dejstvo formiranja kordona na početku bilo to da su osobe koje su se našle unutar kordona lišene slobode (vidi, stav 48. gore).

67. Osim toga, opet na osnovu činjenica koje je utvrdio sudija prvostepenog suda, Sud ne može precizno identificirati momenat kada se mjera, koja nije bila više od ograničenja slobode kretanja, pretvorila u lišavanje slobode. Upadljivo je da je policija, nekih pet minuta nakon što je formiran kordon, planirala da započne puštanje ljudi iz gomile na sjeveru. Trideset minuta kasnije, drugi pokušaj policije da započne puštanje ljudi iz kordona je bio obustavljen zbog nasilnog ponašanja onih koju su bili unutar i izvan kordona. Između 15h00 i 18h00 policija je ponovo preispitivala situaciju, ali su je dolazak nove grupe demonstranata te opasni uvjeti unutar gomile ljudi prisilili da zaključi da ne bi bilo sigurno pokušati puštati one koji se nalaze unutar kordona. Kontrolirano puštanje ljudi je ponovo počelo u 17h55, ali je obustavljeno u 18h15; ponovo je počelo u 17h00 te obustavljeno u 19h20; ponovo je počelo u 19h30 te ponovo obustavljeno; nakon toga je obavljeno u grupama po deset osoba sve dok kompletna gomila ljudi nije puštena u 21h45 (vidi, stav 24. gore). Prema tome, sudija prvostepenog suda je konstatirao da su isti uvjeti koji su iziskivali od policije da zadrži gomilu ljudi u 14h00 trajali do 20h00 kada je kolektivno puštanje konačno moglo da se obavlja bez prekida (vidi, stav 24. gore). Imajući u vidu da je policija konstantno preispitivala situaciju, ali da su u suštini isti opasni uvjeti koji su iziskivali nametanje kordona u 14h00 postojali tokom cijelog poslijepodneva te tokom rane večeri, Sud ne smatra da se može reći da su oni koji su bili unutar kordona bili lišeni slobode u smislu člana 5. stav 1. Budući da nije došlo do lišavanja slobode, Sud smatra nepotrebnim da ispituje da li je predmetna mjera bila opravdana u smislu tačkaka (b) do (c) člana 5. stav 1.

68. Sud ističe da je navedni zaključak, prema kojem nije došlo do lišavanja slobode, zasnovan na specifičnim i posebnim činjnicama predmeta. Osim toga, podnositelji predavki nisu istakli nikakav žalbeni navod u vezi sa članom 10. ili 11. Konvencije te Sud ističe zaključak sudije prvostepenog suda, prema kojem nije došlo do miješanja u prava na slobodu izražavanja i okupljanja, koji su predviđeni članom 10. i 11, onih koji su zadržani unutar kordona (vidi, stav 32. gore). Sud mora istaći da, imajući u

vidu fundamentalnu važnost slobode izražavanja i okupljanja u svim demokratskim društvima, domaće vlasti ne bi trebale direktno ili indirektno koristiti mjere kontroliranja gomile ljudi da bi gušile ili obeshrabrivale demonstracije. Da formiranje i održavanje kordona policije nije bilo potrebno da bi se spriječilo ozbiljno nanošenje povreda ili štete imovini, “tip” mjere bi bio drugačiji, a njena prisilna i ograničavajuća priroda bi mogla biti dovoljna da bi bila obuhvaćena članom 5.

69. *In conclusio*, budući da je član 5. neprimjenjiv, ta odredba nije prekršena u ovom predmetu.

IZ TIH RAZLOGA, SUD

1. *proglašava*, jednoglasno, predstavke prihvatljivim;
2. *odlučuje*, sa četrnaest glasova naspram tri glasa, da član 5. Konvencije nije prekršen.

Sastavljena na engleskom i francuskom jeziku, zatim saopćena na javnoj raspravi u Palati ljudskih prava u Strazburu 15. marta 2012. godine u skladu sa pravilom 77. st. 2. i 3. Pravila Suda.

Michael O’Boyle
Registarar

Françoise Tulkens
Predsjednik

U skladu sa članom 45. stav 2. Konvencije i pravilom 74. stav 2. Pravila Suda, sljedeća izdvojena mišljenja o neslaganju sudija Tulkensa, Spielmanna i Garlicki Rozakisa se nalaze u prilogu ove presude.

F.T.
M.O.B.

Izdvojena mišljenja nisu prevedena, ali ih sadrži presuda na engleskom i/ili francuskom jeziku, kao službenim jezicima, te se mogu pročitati u bazi podataka o sudskoj praksi Suda, HUDOC.

© Vijeće Evrope/Evropski sud za ljudska prava, 2013.

Službeni jezici Evropskog suda za ljudska prava su engleski i francuski. Ovaj prevod je realiziran zahvaljujući pomoći Fonda povjerenja Vijeća Evrope (www.coe.int/humanrightstrustfund). On ne obavezuje Sud, niti Sud preuzima bilo kakvu odgovornost za njegov kvalitet. On može biti preuzet sa baze podataka sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava, HUDOC, (<http://hudoc.echr.coe.int>) ili bilo koje druge baze podataka kojoj ga je Sud proslijedio. On može biti reproduciran u nekomercijalne svrhe pod uvjetom da puni naziv predmeta bude citiran, zajedno sa navedenom naznakom o autorskim pravima i pozivanjem na Fond povjerenja za ljudska prava. Poziva se bilo koja osoba koja želi da se služi ovim prevodom, u potpunosti ili djelomično, u komercijalne svrhe da kontaktira publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou toute autre base de donnée à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante: publishing@echr.coe.int.